

overigens niet.

¹⁰ Polman heeft een karakteristiek van Hofman gegeven in *Lijk-oefening, ter nagedachtenis van Jacob Hofman, in leven onderwijzer in de godsdienst en krankbezoeker te Haarlem*, Haarlem [Erven François Bohn] 1829 [20 cm.; iv + 44 p.].

¹¹ Bibliografisch zijn vier jaargangen bekend: *Overdenkingen, gesprekken, enz. ten gebruike van godsdienstige huisgezinnen, ter bevordering van den openbaren en huisselijken godsdienst, geschikt voor den morgen, middag en avond*. Beschikbaar zijn nog drie van het bij Albert Kampman, Hz. te Haarlem verschenen werk [22 cm.; I: iv + 376 p.; II: 344 p.; III: 376 p.].

¹² Daar Polman geen predikant was, achtte hij zich niet gerechtigd zijn preken als 'leerredenen' te afficher. Daarom gaf hij aan het 'als eene gedachtenis aan mijne vrienden, na mijnen dood' bedoelde, in 1840 bij zijn zwager, K. Führi te 's Gravenhage gepubliceerde werk, de titel: *Christelijke voorstellen, in den vorm van leerredenen* [22 cm.; xiv + 175].

¹³ Zie K. de Graaff, 'Rijstewater en kuitkramp. Cholera in Noord Brabant in de jaren 1832 en 1833,' *Brabants Heem* 48/3 (1996), 97-102; P.D. 't Hart, *Utrecht en de cholera 1832-1910*, Zutphen 1990.

¹⁴ Zie *Eenvoudig godsdienstig bestuur. Bij het bestaan*

schillende overtuiging, door middel van brieven en schriftelijke overdenkingen van de fictieve ten tonele gevoerde personen. Bijbeluitleg wordt gegeven. Op vragen waarmee doorsnee-christenen worstelden, wordt ingegaan. Het project dat uiteindelijk in twaalf delen stof voor bezinning op alle dagen van het jaar zou moeten bieden en jaar op jaar opnieuw vanaf het begin doorgenomen zou kunnen worden, is onvoltooid gebleven.¹¹ Degelijke kennis van de contemporaine bijbeluitleg treedt ook aan het licht in een zestal postuum gepubliceerde 'Oefeningen' van Polman, een keuze uit de door hem wekelijks in de jaren 1802-1838 voor een breed hoorderspubliek uitgesproken stichtelijke voordrachten.¹²

Als 'krankbezoeker' nam Polman in 1832, toen de cholera in Nederland om zich heen greep en grote paniek veroorzaakte vanwege de ernst van de ziekte en de onzekerheid aangaande de oorzaak ervan, de gewenste bestrijding en de noodzakelijke preventieve maatregelen,¹³ de pen ter hand om door middel van een brochure zijn medeburgers te bewegen tot een nuchtere, christelijke beschouwing van het onheil. Hij benadrukte dat geen mens voor de door God bepaalde tijd sterft en men zijn vertrouwen op God moest stellen. Het gewone volk riep hij op zijn wantrouwen jegens de geneesheren te laten varen en zich niet te onttrekken aan de medische zorg. Degenen die belast waren met de verpleging van de patiënten, hield hij voor hun plicht niet te verzaken, maar getrouw te vervullen.¹⁴

Voorals 'godsdienstonderwijzer' heeft Polman indruk en naam gemaakt. De taak die hij als zodanig had te vervullen, was sinds 1816 officieel beschreven als de verzorging van 'het onder-richt van eerst beginnenden en meer gevorderden in de Bijbelsche geschiedenis, en in de christelijke geloofs en zedeleer; bijzonder van de genen, die tot het lidmaatschap der Hervormde Kerk verlangen toegelaten te worden.'¹⁵ Polman had een uitgesproken mening over de wijze waarop het onderwijs ingericht diende te worden, zowel wat betreft de inhoud als de behandeling van de leerstof. Zijn denkbeelden heeft hij uiteengezet in een handboek, gepubliceerd in 1817, dat klaarblijkelijk de neerslag is van zijn arbeid als docent.¹⁶ Inzicht in de inhoud van zijn onderwijs in de 'christelijke geloofs- en zedeleer' biedt een leerboek van zijn hand uit 1826.¹⁷ Daaruit leert men Polman kennen als een veeleisend leermeester en, zoals ook in andere geschriften, qua theologische ligging, als een representant van de rechterflank van het in zijn tijd toonaangevende supranaturalisme, dit in de lijn van J. Clarisse (1770-1846) en J. Heringa Ez. (1765-1840).¹⁸ Naast de Schrift kent hij aan de rede een belangrijke plaats toe in de verwerving van de kennis van God. Hij is overtuigd van de historische betrouwbaarheid van de bijbelse wonderverhalen en de overwinning van de dood door Je-